

*K pětasedmdesátým narozeninám
prof. dr. ing. dr. h. c. Františka Loma, DrSc.*

MA

Na den 4. února 1976 připadá životní jubileum významného českého ekonoma, sociologa a historika prof. dr. ing., dr. h. c. Františka Loma, DrSc., průkopníka komplexního studia ekonomických a sociálních procesů.

Narodil se v Janovicích nad Uhlovou v rolnické rodině. V roce 1925 dokončil studium na Vysoké škole zemědělské v Praze. Po absolvování zemědělské praxe na různých velkostatech v Československu i v zahraničí, přešel do výzkumu, r. 1928 byl jmenován vedoucím oddělení pro pozemkovou reformu Zemědělského ústavu účetnicko-správového. V té době složil doktorát technických věd a po dvou letech působení se stal vedoucím nově zřízeného Ústavu zemědělské ekonomiky při CAZ, v roce 1936 se habilitoval pro obor zemědělské ekonomiky a byl jmenován profesorem na VSZ v Brně, kde působil do r. 1953, kdy přešel opět do Prahy, nejprve na VŠCHT, později na provozně ekonomickou fakultu VSZ, na které vykonával funkci děkana a vedoucího katedry (1956–1961). V r. 1960 obhájil vědeckou hodnost doktora ekonomických věd. V dalších letech se věnoval opět pedagogické činnosti na VŠCHT a na Vysoké škole ekonomické.

V průběhu své dlouholeté činnosti na vysokých školách se ještě jednou vrátil k působení ve výzkumu. V letech 1946–1951 byl ředitelem Zemědělského ústavu účetnicko-správového, v němž provedl reorganizaci výzkumné práce. Zvláštní pozornost věnoval plánovanému řízení zemědělství, zemědělskému družstevnictví (zejména ZVD a HPD), rozvoji mechanizace zemědělství a organizaci pracovních procesů v zemědělství.

Nesmírně bohatá je tvůrčí činnost prof. Loma. Publikoval přes 300 vědeckých prací z oborů zemědělské ekonomiky, ekonomiky potravinářského průmyslu, sociologie venkova a historie zemědělství. Vycházel z potřeb zemědělské praxe, při čemž zkoumanou problematiku sledoval komplexně a vývojově v kontextu s celosvětovým vývojem.

V tomto krátkém přehledu se pokusím o nástin práce prof. Loma v oblasti sociologie a historie. Ke svým vývojově pojatým studiím se prof. Lom připravoval velmi pečlivě dlouholetým studiem pramenů v archivech velkostatků. Zemědělské vzdělání a sepětí se zemědělským výzkumem i praxí mu umožňovaly razit nové směry v české historiografii a proniknout do samé podstaty výrobních problémů.

Již ve svých prvních historických pracích se věnoval problematice vývoje hospodářských soustav v široké časové škále od mezního období přechodu z extenzivních soustav feudálních do intenzivních soustav kapitalistických. I jeho doktorská disertace z r. 1929 zkoumala vliv cen na vývoj hospodářských soustav.

ND 9/12

Aktuální byla v té době problematika krizí a právě zemědělské ekonomice za hospodářských krizí v minulosti a jejich důsledkům je věnována další skupina Lomových studií. Metodickým přínosem byla Lomova metodika k dějinám cen zemědělských výrobků a hospodářských čísel.

Další okruh se zabýval výrobní tematikou; byly vytvářeny dlouhé časové řady o vývoji osevních ploch a sklizní od 18. století až do současnosti, sledován vývoj způsobů hnojení, počátky a rozvoj mechanizace v zemědělství.

Neméně významnou sférou Lomova zájmu byl vývoj zemědělské malovýroby, sociálního postavení a životního způsobu rolníků. Z nich nejvýznamnější jsou studie o provozních a spotřebních vydáních zemědělců, o zadlužení rolnictva a historické monografie české vesnice, v nichž se prolínala problematika sociologická a historická.

Z Lomova péra pocházejí i základní práce o vývoji československé zemědělské vědy. V nich zhodnotil vývoj zemědělské ekonomiky i sociologie venkova za předmnichovské republiky a vypracoval celou řadu biografií zemědělských vědců, z nichž uvádím např. J. B. Lamba nebo Julia Stoklasu. K tomuto okruhu se tematicky přimykají syntetické práce o vývoji zemědělského školství a poradenství.

Lomova historická činnost vyvrcholila velkým syntetickým rukopisným dílem Dějiny zemědělství, které vznikaly po léta na půdě Komise pro dějiny zemědělství a lesnictví ČAZ, jejímž je prof. Lom, DrSc., dlouholetým předsedou (od r. 1958). Prof. Lom je redaktorem a hlavním autorem druhého dílu, který zahrnuje období od r. 1848. Od r. 1966 současně řídí práci historické komise sekce sociologie venkova CSS, která soustřeďuje historiky zemědělství nejnovějšího období a úzce spolupracuje se sociology.

Profesor Lom, DrSc. vychoval nejen tisíce zemědělských inženýrů pro zemědělskou praxi i výzkum, ale získal též četné následovníky mezi sociology a historiky, kteří se pokládají za jeho žáky. Jeho historické dílo je nedocenitelné, je jedním ze zakladatelů moderních dějin zemědělství, v nichž není sféry, do které by významněji nezasáhl.

Lomovy zásluhy byly náležitě oceněny. V roce 1970 byl jmenován na VŠZ v Brně doktorem h. c. a pražské VŠZ mu současně udělila zlatou medaili vzorného učitele, byl zvolen čestným členem ČAZ a byla mu udělena další čctná vyznamenání.

Letošní životní jubileum zastihuje profesora Loma v pilné práci. Připravuje s kolektivem spolupracovníků rozsáhlý komparativní výzkum životního způsobu rolníků za předmnichovské republiky a současných družstevních rolníků a má ještě celou řadu dalších rozpracovaných sociologických a historických témat, ve kterých hodlá pokračovat, nebo se k nim vrací. K tomu mu všichni jeho žáci, čs. sociologická společnost, sekce sociologie venkova i redakční rada našeho vědeckého časopisu přeji hodně dalších životních i pracovních úspěchů.

Ing. Jaroslava Honcová - Střesková, prom. hist.